

**“A. DEL SUD” DE JOSEP PLA:
AURORA PEREA MENÉ,
GERMANA DEL CARRABINER DE BAIX A MAR**

Francesc Blanc Canyelles

A l'Amic Jokin Armendáriz

No ens podem queixar de la transcendència d'Altafulla en l'obra escrita dels nostres millors narradors. Constem com a topònim a la bastíssima geografia euromediterrània del **Tirant lo Blanc** del cavaller valencià Joanot Martorell⁽¹⁾ i els qui han furgat –potser morbosament– en la vida sentimental de l'empordanenc Josep Pla (JP) han acabat arribant també a Altafulla.

De fet ja havia estat bestret com a *Lectura* a *El País*, el diumenge de la Festa Major de Sant Martí de 2004 amb el titular de *Josep Pla, dia a dia* i amb l'entrada *se publican unas notas sobre la vida del escritor ampurdanés, que aún no tiene*

1. Hem d'arribar al capítol CLXI en l'escena on l'Emperador de l'Imperi grec, com a premi a la re(conquesta) al Soldà i Gran Turc de les viles de Sant Jordi i de Bellpuig, vol regalar a Tirant el comtat de Sant Àngel; que com a peça més cobejada inclou la tinença d'Altafulla, perquè *entre tot, és de renda arrendada setanta-cinc milia ducats*. El feu pertany per herència d'una tieta a la princesa Carmesina; la qual ha induït al seu pare, l'Emperador, a tal ofrena / recompensa. Tirant emperò no accepta de cap de les maneres el favor imperial. El comtat de sant Àngel amb la tan valuosa tinença d'Altafulla finalment passaran al patrimoni del seu cosí Diafebus, que la suma al títol de Gran Conestable de l'Imperi Grec, de bell antuvi per l'Emperador otorgat, per recompensar les mateixes gestes militars que el Tirant.

Amb tota la coqueteria dissimulada de pena Carmesina pregunta a Tirant que si no n'ha acceptat comtat i tinença per fet que eren d'ella. El nostre màxim heroi de ficció –recordem: inspirat en el cap d'almogàvers Roger de Flor de la Crònica de Muntaner com a model entre els cavallers del tercer quart del Cinc-cents per recuperar Constantinoble als turcs que l'han conquerida la primavera de 1453 –respon amb prou fatxenderia i astúcia: *–(…) E per ço que la celsitud vostra sàpia més clarament ma intenció, jamás prendré títol negú, tant com la vida m'acompanyarà, sinó emperador o res*. El comtat li era massa poc doncs per igualar-se en rang a Carmesina, la filla de l'emperador. Ja des de la mateixa arribava de Tirant a Constantinoble, l'emperador el nomena com al segon més poderós de l'Imperi grec, del qual té l'elevadíssima missió de reconquerir: *de present vos done la capitania imperial e general de la gent d'armes e de la justícia*.

Recapitulant: per arrodonir la jerarquia militar amb la força patrimonial l'emperador li vol otorgar –per iniciativa de sa perspicaç filla– la tinença d'Altafulla.

Les escenes de les celebracions per la segona tanda de victòries de les hosts i galeres de Tirant contra els ocupants turcs s'escau al castell de Malvei, del pare d'Hipòlit –qui finalment per matrimoni amb la vídua emperadriu / Fedra n'hereterà l'Imperi; ben net d'infidels mercès a Tirant, qui com a autèntic heroi tràgic mai no podrà gaudir del guanyat en les seves gestes.

una biografia solvete. Hi publicaven exactament el començament del llibre **Josep Pla** de la sèrie de *Vidas Literarias* de l'editorial Omega, obra del periodista d'aquella casa del grup Prisa Arcadi Espada (AE). Un exemplar del llibre prou que ja l'havia incorporat a la meua biblioteca – tot sigui dit més per JP que per l'autor AE: amb qui sempre que puc polemitzo com a oient quan intervé a tertúlies radiofòniques que estigui escoltant.

La bestreta al *El País* m'havia passat per alt en ple Sant Martí. El llibre sencer estava esperant que l'acabés de llegir, després del primer tast / fullejos als trens VFP-SVC-Altafulla. Precisament al darrer vagó del darrer tren BCN-Altafulla, del mateix dia de la presentació dels lerrouxistes *Ciutadans de Catalunya*, l'amic Jokin Armendáriz em féu avinent que el periodista Arcadi Espada (AE) –amb Albert Boadella i el polític Francesc de Carreras protagonistes de l'acte al CCCB– en la seva biografia de JP feia sortir el nostre estimat Altafulla.

6 de febrero (de 1965)

Viaje a la ciudad de Tarragona. (...) Aurora estuvo allí. (...) Los recuerdos concretos de Aurora serían los de aquella mañana o los de muchas otras mañanas de auaes y trámites, en torno de la cárcel y el gobierno militar. O quizá se remontara en el tiempo mucho más allá, cuando la familia, o parte de ella, vivía en Altafulla, un hermoso pueblo de mar cercano a Tarragona.

Aquesta enigmàtica Aurora, que l'hivern de 1965 recorda JP tornant a TGN, doncs efectivament podia haver viscut a la petita caserna de carrabiners a Baix a Mar d'Altafulla durant el període de guerra. Com consta al cens municipal de final d'any de 1938 el seu germà, Manuel Perea Mené, hi té l'adreça; i per tercer any. Per bé que, mobilitzat al front, consta censalment com a *ausente*; ens documentat com a nascut al cap d'any de 1914.

El testimoni fefaent i escrit en document oficial del vincle altafullenc de “**Aurora**” resta en el Registre de naixements d'Altafulla; quan és la protagonista directa de la inscripció de la seva neboda María del Carmen Luisa Perea. Just aquell 18 de gener de 1939, primer dia d'ocupació / *liberación* pels facciosos / *nacionales* de la Vila. La nena és filla de la seva germana Modesta. Quedava registrada mercès a la *inscripción practicada en virtud de manifestació personal de Aurora Perea Mené*. Aquesta és la dada de l'altafullaneïtat –puntual / indeterminada en la duració– d'Aurora Perea Mené (de l'escriptor Josep Pla).

(I) LES RECERQUES DE BELTRÁN GAMBIER

De fer cas a l'investigador / tafaner Beltran Gambier la nostra Aurora respon a la més transcendental de les relacions sentimentals de JP: la “**A.**” de **Notes per a un diari**, dels anys 1965-66, volum 39è de l'obra completa de JP. De qui ja l'editor Josep Vergés al pròleg en destaca *l'obsessió permanent d'A., Aurora la dona que vivia Buenos Aires i que va ser el seu segon amor de tants anys*. Testimoni fefaent:

26 juliol

Em costa de dormir. A les tres encara no he aclucat els ulls. Obsessió d'A.

28 juliol

Al llit a les onze. Acabada la carta d'A. Obsessió. Nits pesades. Em costa dormir. Poques ganes de fer res.

31 de julio

Empezada una carta a A. Mi obsesión. Si la tuviera, ¿me gustaría tanto como ahora? A veces lo dudo. Ahora es una obsesión erótica.

AE l'ha traduït literalment. Pla és a Andratx des del 25 de juliol fins 5 d'agost de 1965, precisament a la casa dels pares de Baltasar Porcel.

Si seguim AE en aquell diari de publicació pòstuma *sólo hay tres fenómenos perennes: el aspecto del cielo. La calidad de los alimentos. La obsesión de Aurora. El neopaganismo planiano*. Rebla la tesi amb la versemblança de reproduir fins a 17 anotacions diàries diferents amb el tema únic "A." Com a botó de mostra:

9 de setembre

Carta d'A. Arxiinsignificant. Potser no hi ha res a fer. Qui sap!

17 de setembre

Res d'A. Comença a ser estrany.

19 de septiembre

A. No he podido dormir en toda la noche.

Com ens hem hagut d'adonar AE (re)escrigué en tercera persona o transcriu i en versió castellana els diaris de JP del quadrienni 1965-68. Aquesta n'és i en serà la nostra font permanent, espigolant el vincle Josep Pla– Aurora Perea que AE va escampant– manllevant de Beltrán Gambier. Que ens emmena a la consulta directa de Notes per un diari de 1966-67, a l'abast mercès –com calia esperar– al gran planià el convilatà Jokin Armendáriz.

AE ens la presenta a la segona anotació de dietari, la del 4 de gener de 1965. Al del propi original de Pla –d'acord amb Vergés *escrit en una agenda de butxaca plenes d'una lletra minúscula que omple els dos dies de cada plana; transcrites doncs amb l'ajut de lupa*– la nostra A. se'ns presenta lògicament a la quarta anotació:

Dia clar, assolellat, aire de tramuntana, fred. (...) Carta d'A. Poc afecte.

L'anotació del 6 de febrer de la versió d'AE de fet correspon, a l'original, a l'estada a Tarragona els dies 26 i 27 de febrer:

Hotel Europa, a la Rambla. Els records d'A. en aquesta ciutat. La resta del text farcit / completat per a goig altafullenc per AE.

Com podem suposar l'epistolari JP– "A." resta per publicar-se; sembla que romanguí custodiat, esperant especular amb la seva consulta, per l'hereu

Keerl. Albert Boadella així ho deduí quan intentà d'endegar el guió d'una pel·lícula centrada en la història sentimental entre el gran narrador i la nostra Aurora Perea. Llavors, el 1965, "A" ja viu de temps i prou precàriament a Buenos Aires, i com a muller d'un home baixet i vint anys més gran que ella. Havia arribat sola un llunyà 1948 emparada per tres tiets materns de temps a Argentina. Es casà al cap de quatre anys.

(II) LES DISSORTS FAMILIARS DELS GERMANS PEREA MENÉ

La segona referència, com que ens la feia vella indeterminada convilatana, ja l'hem esmentat d'entrada i com justificació de tota la tafaneria que vindrà a continuació.

En les notes de diari d'aquell 6 de febrer de 1965 també ens presenta el germà carrabiner clarament censat a la caserna de carrabiners Altafulla de Baix a Mar, Manuel Perea i Mené: per ell, l'Aurora ha buscat aquells avals; perquè havent tornat de França ha estat detingut-procesat-condemnat a mort. Roman a presó; serà també durant tres anys. Fins que l'alliberen: perquè està a punt de morir tuberculós.

Completa el vívid i realíssim melodrama l'escena d'Aurora pels volts de la presó del palau de Pilats: ensenyant el seu embolcallat nebodet Rolando al jove pare, que se l'ha de mirar des de la cel·la; la mare, muller de Manuel i cunyada d'Aurora havia mort durant part.

El 1950 es reagrupen definitivament a Buenos Aires totes tres dones –Florença i les filles Aurora i Modesta– i els dos nens –Rolando, orfe de mare i després de pare i Mari Carmen, filla de Modesta, nascuda a Altafulla el 18 de gener de 1939.

(III) LES CARTES. LLIURAMENTS A BUENOS AIRES

JP enviava regularment cada mes mil pessetes a Aurora Perea. Arribaven a Buenos Aires i la significativa quantitat representava el que cobrava per una article al *Correo Catalán*, ens precisa AE. Quan *entre Aurora y Pla sólo hay cartas, dinero, pasado*. Molt *literari*, oi? L'excusa de les cartes amb els esperats lliuraments, sobretot de cara al vellard marit d'Aurora, és doble: per la compra de llibres i diaris que els encomana i també perquè Pla ha d'escriure una narració amb la biografia d'Aurora Perea com a material protagonista.

Com encara perviu en el món de la *sensualitat mental* de JP, particularment quan l'atia l'excés de whisky, des de 1958 alternativa a la companyia del cognac –sempre compartits amb el tabac– com a estimulants de la creativitat literària de Pla. Lògicament les cartes cal suposar-les en català; per una doble intimitat: en català sempre s'han parlat –principalíssima– i –molt secundàriament– que en burlava el marit d'Aurora, el sorià Pedro Carnicero Garcés.

Les successives anotacions del dietari de JP –pel narrador / dietarista AE omniscient i ubic, deïcida, que diria Mario Vargas Llosa– trenen prou *flashes backs* del passat entre la nostra parella.

(IV) ESCLAT I CONVIVÈNCIA

En l'anotació d'AE de 24 de juny de 1965 arriben els punyets de la relació: l'esclat i el temps de convivència. *Pla y Aurora decidieron vivir juntos en algún momento de la postguerra española. Hay noticia de que en 1943 Pla estaba ya instalado en L'Escala y Aurora con él. Sin embargo ni siquiera el paso de los años desvelará cuando y de qué modo se conocieron. Sólo hay indicios.*

Les notícies es fien de Valeri Ballester, que de nen de dotze anys acompanyava cada dia Aurora a la fina de sorral, neta d'aigua i lliure de veïns platja de la Clota de L'Escala. Després de la guerra civil.

Poua els indicis d'un fragment –excepcionalment / intencionadament? datat– de 11 d'abril de 1930; que clou el primer terç de **Notes disperses**. I en un dels dos poemes sobre Aurora dels anys setanta. Prova de vigència permanent i obsessiva de la nostra Aurora, germana dels nostres Manuel i Modesta, en el món interior de Pla.

(V) LA BONA MODISTA AURORA

Potser perquè ha anat seguint el trajecte de casernes de destinació del seu pare, Aurora correspon a la fascinant “*señora A.*” que aquella primavera de 1930 Pla descobreix en la visita al taller de modistes a Torroella de Montgrí: *pàl·lida, jove, plena –el sàcs del coll, lleugerament rosat, meravellós*. Valgui com a demostració de l'essencial de l'estil de Pla, on adjectivar és encertar, i de tres en tres –primer els descriptiu i finalment el valoratiu.

Humà, molt humà.

Com el que reconegui que aquelles ignotes cartes de 1965 les *escric en verd...* descabdellant-li l'onanisme.

L'així valorat pel lúcid i cru antilíric Pla, a les **Notes disperses**; que completem en lectura directe, ben guiats pels fragments traduïts per AE: *L'onanisme és una forma en definitiva normal de l'activitat eròtica. (...) En definitiva hi ha amor físic resolt o onanisme que pot tenir un immensa quantitat de matisos mentals i onírics, fonamentats o purament fantàstics*. Per la qual cosa pot establir, que ja sí que ho tornem a manllevar d'AE en funcions de JP: *El onanismo es una forma de actividad muy parecida a la elaboración poética.*

La orgía solitaria de su vida, per al sempre brillant retòric Arcadi Espada, el nostre informant públic i publicista. També ens proposa –fins i tot amb més seguretat– i ja en la primera anotació del segon any (27-I-1966) que el retrat d'Aurora Perea inspira –en el realisme literari de Pla, amb prou literalitat– la senyoreta anomenada Aurora de la novel·leta **L'herència**. Inclosa a l'**Àlbum de Fontclara**, el 23è tom de l'obra completa.

També ens hi hem endinsat més enllà del text d'AE. Vet ací que la història ens la presenta el narrador-personatge (N-P) en primera persona doncs; el mateix qui finalment s'endurà molt reservadament a l'altar Aurora, després de declarar-s'hi el més antiromànticament possible: ja d'entrada, a raig i... tot pujant escales!

N-P havia sentit a parlar de l'existència d'Aurora perquè n'està ridículament enamorat el veterinari de Fontclara, el senyor Roura. Del menescal *-jo-venàs, petit i bru, rural en el vestir i en calçat-* n'és la primera descripció d'Aurora, explicada a l'hora del cafè, del sopar compartit també amb el doctor Torrent. Torrent i Roura convidats pel nostre hereu que tot ens ho explica i transcriu segons la seva perspectiva / punt de vista.

La segona descripció ja és d'ell mateix. ¿N-P a l'**Àlbum de Fontclara** com a l'*alter ego* de JP oi? La reproduïm, en directe, sense traduir d'AE que alhora l'ha traduït de JP a l'esmentada obra de ficció; on tan significativa en el seu magne corpus literari vol retratar els món dels botiguers, després del dedicat als pagesos i restant-ne per sempre ajornat assumir la seva crònica del món burgès.

Llegim al capítol XLVI:

Mentre hi fèiem cap (acompanyat del Dr. Torrent, al taller de modisteria de la senyora Amàlia) vaig mirar un moment la senyoreta (Aurora). Era alta i em semblà ben formada; però, com que encara anava vestida d'hivern el seu cos era inimaginable. Em semblà una bellesa de trenta anys -que és per mi, en les dones, la bellesa somniada. Però, en contrast amb l'escasa informació que ofería el seu cos, l'aspecte de les seves faccions em semblà impressionant. Els cabells negres, lleugerament morena, amb el punt mat de la pell de la dona de temperament, els ulls plens de vida, un mica amargs, el nas lleugerament carnós, la boca àvida, les orelles petites, el coll fort, els pòmuls dibuixats, les galtes... Les descripcions que me n'havien fet eren exactes.

Tenim, doncs, la descripció de l'Aurora de jove i de l'Aurora als trenta anys. La dada de dietari de l'abril de 1930 també inspira la situació del taller de modisteria: cèntrica, a la real Torrella i a Fontclara de ficció. Acompanyat d'un amic en l'experiència; del Dr. Torrent en **L'herència**. Vet ací, acumulacions de referents i versemblances en la jove modista Aurora de Torruella de Montgrí i la modista de trenta anys Aurora de l'imaginari taller de la senyora Amàlia de Fontclara. Podem avançar que el 1930 tenia 18 anys; llavors hauria nascut el 1912; dos anys més gran doncs que el germà Manuel. Aquell gener de 1938 al registre de naixements d'Altafulla en tenia 26. L'Aurora Perea Mené de 18 anys en el record de JP van merèixer fins i tot un poema, excepcional en el narrador JP.

(VI) BUENOS AIRES, FEBRER 1966: EN FA QUARANTA ANYS

Després de la separació de 1948 Pla pot tornar a veure Aurora Perea. Al cap d'onze anys: el 1959 havia embarcat cap a Buenos Aires.

Però el retrobament suficientment comprovat s'escaigué el 1966.

Arriba a l'aeroport d'Eceiza el 13 de febrer, en ple estiu austral. Amb un avió de la Varig.

Després d'hostatjar-se dotze dies a Caracas a la luxosa casa d'una neboda... d'Adi Enberg. Ep, ep! la noruega companya fonamental de Pla jove (1925-1940) amb qui visqué a Estocolm i amb qui compartí exili de dretes durant la guerra, fins i tot en l'entorn marsellès del tan dretà i potentat Bertrán i Musitu.

Hem acabat descobrint finalment les dues "A." de la vida sentimental de Pla: la *A del nord* –Adi Enberg, *cómoda, políglota, viajada y rica*, per AE– i la "**A del sud**" –la nostra Aurora Perea– per a alguns biògrafs fins i tot *maîtresse* de burdell. ¿Corresponen a la ressentida tradició familiar de la *A. del nord*; i a qui des del setmanari *El Temps* llança enverinades perdigonades de corrector d'estil o de fe d'errades perquè tota guineu / Na Renard *quan no les ha diu que són verdes*? Les possibles respostes quan reproduïm les anotacions de JP del 28 de febrer a l'hotel Molino de Buenos Aires.

Aurora viu a Ramos Mejías, un suburbi de Buenos Aires, en una casa de fusta prefabricada, construïda per l'anarquista reusenc exiliat Francesc Roig.

Pla viurà sota el mateix sostre d'Aurora –i del seu vell marit sorirà– en el decurs dels dies i nits entre el 13 i el 22 de febrer. L'endemà se'n va al barri del Callao, a l'hotel Molino; fins que el 9 de març torna amb avió a BCN. De fet tornà a Ramos Mejías entre el 3 i el 6 de març.

Què hi succeí entre JP i Aurora? Morbosament AE ens fa llegir –i li ho agraïm:

14 de febrer

(...) *De pie, en medio de la confusión, un hombre de casi setenta años mantiene una conversación erótica con la mujer de cincuenta y cinco a quien amó (...)*

15 de febrero

(...) *Pasan dos o tres horas desnudos, los viejos (...)*

16 de febrero

(...) *Los tres miran la televisión. Él mucho más atento al genou.*

7 de marzo

Otras vez en el Hotel Molino. Empieza el regreso. La despedida de A. Turbia. "A entra y sale de la habitación, con algún contacto más bien con un cierto teatro".

9 de marzo

Hoy sube al avión. Hace tres días que ya no ve a Aurora. Pero ahora sí que la despedida es real y enexorable. "Mañana muy afectada por Aurora. Esta mujer es muy compleja. Puede que por inconsciencia." El viaje ha acabado. Por el diario no despeja qué iba buscando. Una conversación. Es palabra de espectro legendario. Habitación o morada. Comunicación, trato carnal y amenacebamineto. Todo desusado.

Oi que mantenir-ne la versió en castellà ens trasllada a un *culebrón* dels que simultàniament ens ofereixen TVE 1, Tele 5 i City TV? Per adonar-nos-

en cal doncs transcriure els originals de referència de les **Nostes per a un diari de 1966**. En català i en primera persona, en les anotacions del 13 de febrer al 9 de març:

15 de febrer

Al llit a quarts de dotze. A. Ganes d'enraonar. Al llit. Sense llum –una esplema. M'adormo, sense roba.

16 de febrer

Mirem la televisió. El genoll, agradable. Al llit escric un xic més.

17 de febrer

Diverses converses amb A. d'una absoluta llibertat –agradables. Els animalets. Realment aficionada. Em diu que desseguida que tingui la casa arreglada s'hi dedicarà a fons. Considerable persona!

19 de febrer

Don Pedro se'n va. Conversació molt lliure. La carn daurada i plena. Una dona pels moments.

21 de febrer

Arribem a casa en fer-se fosc. A. molt contenta. El xampany d'ahir (dia de Carnaval) li ha anat molt bé. Sopar. La televisió. Els moviments de les cames. Al llit a quarts de dues. No faig res. (No hi ha hagut diaris). Més aviat una mica de son. Penso en tot plegat. Quina cosa fenomenal i natural!.

22 de febrer

Mirem la televisió. Les cames.

28 de febrer –l'anotació més transcendental de JP sobre Aurora Perea Mané. I en ple lliure flux mental / monòleg interior de JP autotranscrit. A l'habitació 505 de l'hotel Molino; al llit des de quarts d'onze:

La diferència que hi ha entre una dona honrada i una de la prostitució és la memòria. En la prostitució la memòria no existeix. Crear una comissió d'economistes –Sardá, Ortínez, Caravén, Trias– per tractar de saber si l'autonomia és possible sense apujar excessivament els impostos. Si s'han d'apujar massa, la gent es desinteressarà de la qüestió –amb totes les conseqüències. Fins a quin punt extrem ha d'arribar l'autonomia? Amb què es podrà comptar a l'estranger? A. Cas com un cabàs. És el cas típic que dèiem fa un moment: no té memòria. De vegades en té una mica i de seguida s'entristeix. Però tot li passa la primera apetència sexual. Donada la situació econòmica que tenen avui, com és possible imaginar l'humor eròtic que té, el seu llenguatge, la seva devoració alimentària? Devora como la lagosta, diu el seu marit. És exacte. És la falta de memòria. És com un ocell que no té el cap fix en res, que mira d'una banda a l'altra. És el cas més clar que he pogut observar. Per altra part, tot el seu pòstit pneumotècnic és una superposició d'imatges eròtiques, vistes en el curs de la vida –jo ho he vist– i que se li presenten potser com la seva vida psíquica apreciable. Deu abaver tingut molts bons mestres en aquest aspecte. La seva memòria no és res

més. Des del punt de vista eròtic és insuperable. Els altres defectes, però, persisteixen. Res no ha variat, si no ha empitjorat.

Jorge Luis Borges no és un escriptor de la vida: és un escriptor dels llibres. Arriba a ser insuportable.

L'hiperealista JP neuròtic destructor de tot el sublim en la política, l'amor i la literatura? Odiant / fòbic l'Aurora Perea que no pot tornar a estimar. Si exercís de *maîtresse* aniria més folgada de diners, oi? Inconsistents els sentiments d'Aurora per què la memòria de cadascú del seu passat compartit no és precisament recíproca / simètrica?

5 de març

Al llit a les dotze. Fresqueja. Se sent la pluja caiguda. Llegeixo i tracto d'escriure, sense resultat. Em costa molt de dormir — és horrible, tot és horrible. A. té el gatet al llit. En una anotació datada el 18 de febrer en dona la clau de comprensió: Els animalets. A. no pensa en res més per odi a la humanitat.

6 de març

L'anarquista (de Reus) i D. Pedro (el marit) es queden a fora i A. entra i surt de l'habitació, amb algun contacte, més aviat amb cert teatre. Tot plegat, la misèria humana.

7 de març

Les dones d'aquest país: fan un cert efecte. L'obsessió d'A. persisteix. Vigila dels 69 anys, que farà demà si sóc viu. Derpressió i tristesa. Com ha passat la vida! Què he fet? No he fet res. Inanitat completa.

Al cap d'un mes, com a gran reclam per al Sant Jordi de 1966, l'editor de Destino —el també empordanenc Josep Vergés— li presenta un exemplar acabat de sortir d'impremta —de tapes vermelles i a la manera sòbria dels llibres de la Plèiade— del primer tom de l'obra completa: **El quadern gris!**; *su ámbito cronológico aparente* —ens fa avinent AE— *abarca los años 1918 y 1919.*

(VII) ENTRE LES CARTES D'AURORA I L'ACOLLIDA DEL QUADERN GRIS

El neguit pel que els universitaris ara en diuen *la recepció crítica* del llibre es garbella amb les reflexions sobre la seva relació amb Aurora Perea.

Acabat / ressacós del viatge de retrobament transcriu i tradueix AE de JP:

(...) *Quizá no tengo tanto interés —cosa que debe ser un síntoma de envejecimiento rápido y cierto, Pero puede que aún haya mucho por decir.* N'espera neguitós noves, estroncades per la vaga de correus Argentina. La gran història social condicionant-ne la petita i personal.

Pla pot enorgullir-se que entre primavera i estiu s'han venut boi cinc mil exemplars de **El quadern gris**.

(VIII) SEGON VIATGE A BUENOS AIRES

A finals d'aquella tardor de 1966 Pla torna a la casa prefabricada del carrer Ramon Mejías de Buenos Aires. L'estada acaba el primer dia de l'any 1967 i havia començat el 8 de desembre. Fins que no embarca en un vaixell holandès el 10 de gener, torna a hostatjar-se a l'hotel Molino.

Potser doncs que tornem als fragmentets del tafaner AE –que acomboia la nostra tafaneria:

16 de diciembre

(...) *Los dos se quedan solos. JP: Li acaricio les cuixes – maravilloses –; conversació molt pujada.* Prenc unes pastilles per al coll i després vaig al llit. Tota la tarda. Després de dinar el marit havia marxat. S'esquia un divendres. Aquell dilluns havia anotat: A.: *la banalitat sistemàtica, enorme, vastíssima.* Però la vigília, el dijous, ja certifica: *Begut bastant de vi i conyac. A. considerablement. Ganes de dormir. Tot plegat estranyíssim. Potser ho enyoraré.*

20 de diciembre

El lumbago de don Pedro se mantiene. Sigue en la cama. Lo que facilita que prosiga la conversación entre Aurora y Pla. JP: Llarga conversa –molt eròtica i exhibida. L'oportunisme que AE atribueix a Pla no el podem llegir en l'original de les **Notes per a un diari. 1966.** Pla s'encaminava cap el setanta anys... per als quals Destino prepara un extraordinari pel març de 1968.

Estadi vital que justifica aquesta múrria anotació:

24 de desembre

L'A. Les carícies i rialles. No esta malament –per la meua edat. Em fa un bon llit, llençols frescos, i m'hi poso.

25 de desembre:

A. menja amb una golafreria eròtica sensacional. A la televisió una cosa horrible d'Antonio Paso –la priemra que veig. Les cames. Al llit a la una. La temperatura més agradable. De vegades A. produeix una fatiga inexplicable. És estrany.

(IX) RELLEGINT LES CARTES D'AURORA

Al cap de boi un any de l'allunyament d'Aurora AE ens presenta el Pla més enyoradís i mitificador de "A.":

29 de noviembre (1967)

(...) *En ocasiones cuando no hay nuevas cartas, el escritor acude al cajón donde guarda el epistolario. Nunca anotará cuando empezó, ni su volumen. Pero las cartas deben tener un interés suficiente como para justificar su relectura.* En cama. Leo cartas antigues de A. ¡Qué historia tan compleja! Gran persona, en definitiva". *No es probable que sobre una mujer haya escrito nada semejante.* Fins i tot a calaix

on serva l'epistolari guarda els talons de valor que li lliura l'editor Vergés, que per aquelles dates ja li havia publicat els primers quatre volums de l'obra completa.

(X) POEMA IN MEMORIAM

El 25 de març de 1968 Pla ha d'anotar: *Tinc un carta d'Aurora, que està molt malalta. Tants dies sense escriure'm. És gairebé segur que no ens veurem més.* Apostil·la Arcadi Espada: *Aurora tiene cáncer y morirá pronto*: El 18 de juliol de 1969. Data prou connotada, oi?

Pla en tindrà coneixement de l'evolució de la malaltia per les cartes d'un matrimoni català a Buenos Aies, els Busquets. *La señora Busquets describirá cómo encontró Aurora en Ramos Mejías. En la cama, padeciendo los atroces dolores del cáncer en los huesos. Agarrada a una especie de pequeño trapecio colgaba del techo, con el que conseguía moverse. Con los animales y sus excrementos.*

Final de morbós naturalisme social el d'Arcadi Espada. Ha mantingut la relació de Pla amb Aurora Perea Mené com un dels eixos essencials de la seva biografia – humana i intel·lectual – del seu admirat – i potser tergiversat Pla⁽²⁾.

Com a proemi immediat al seu desenllaç de les 45 + 44 + 20 + 17 construïdes / manllevades anotacions de dietari, en la penúltima reproduceix un dels dos poemes de Pla dels 70's: evocatiu d'Aurora, com a immediata cristallització / cura literària al seu poètic sentiment tràgic de la vida – *¿qué és el que no desapareix i fuig en la vida?*.

2. Arcadi Espada provocador i contumaç màxim dirigent ideològic –i ara també polític– de l'antinacionalisme català dins de Catalunya, professor de Lengua Española al Estudi de Periodisme de la UPE, interpreta així l'afirmació de Pla *el bilingüisme és una tragedia: no hay rastros objetivos que se haya producido tragedia asociada al bilingüismo en su literatura. Su literatura no ha sufrido por la contaminación entre catalán y castellano*(...). La tragedia irrevocable son los ocho años que han pasado entre el final de la guerra civil y su nuevo libro en catalán. Fueron las ciegas y criminales disposiciones de los vencedores franquistas los que, probablemente, han contribuido a que pla no haya sido reconocido como el gran escritor en castellano que también es. Pla exactament afinava la tragèdia d'escriure en dues llengües en aquesta afirmació tan subtil i prou demostrativa de la seva condició d'escriptor molt curós de la seva responsabilitat literària: *Hay una gran diferencia entre saber una lengua y conocerla. Saviesa en la catalana llengua de cultura familiar; només coneixement en la castellana llengua; mai immediata, íntima, d'esponjament ambiental com la de catalana de socialització contínua i progressiva.*

Precisament en la metaliteratura de Pla, prou reflectida per AE –a la llarguíssima i tan desproporcionada anotació per al dia 17 de juny de 1965– emparant-se en Voltaire fonamenta la qualitat d'estil literari en el pòsit lingüístic més pròxim i genuí continuament adquirit: *Les mots familiers sont les ressorts du style*. Mots familiars que cal ampliar-los constantment, afegirà l'escriptor Pla a **Notes disperses**.

On també, on potser no ha volgut pouar AE, culmina amb aquest denúncia dels efectes del bilingüisme: *Sobre la realitat creada pel bilingüisme, Alexandre Galí ha escrit unes paraules memorables (...) Segons Galí, davant la seva llengua, el català té la tendència a inhibir-se i a sentir una sensació d'impotència (...) la inhibició crea el català eixut i esquerp, sense mitjans ni matitzacions d'expressió. La impotència crea el català –aparentment almenys– adulator, perquè el porta a creure que el que té davant és superior –cosa que en la immensa majoria dels casos no és certa. (...)*

Situació a capgirar mitjançant aquest permanent compromís corporatiu / nacional: *Nosaltres, la generació postnoucentista, trebalem per augmentar la voluntat d'ésser. Una literatura –en totes les seves formes– és l'esperit d'una llengua. Fondre llengua i poble és donar-li un esperit. És la primera obligació d'un escriptor.*

La successió de toms de la seva obra completa mereix un lloc a Altafulla i per això l'he anat completant amb l'actual l'oferta a quiosc –de plebeies tapes blaves per no arribar a l'aristocràtica edició a llibreries, de lluent tapes vermelles.

Teníem pendent el que rememora el naixement del sentiment, que acompanya el de la definitiva mort física d'Ella –l'“A.” del sud:

*d'un cos tan bell, tan esbelt,
una jove –divuit anys
tan prodigiosa com Aurora era*

vs.

*Mentre moria Aurora
sortia un sol radiant.
Tot em va semblar fictici.
El blau inflat de la tarda,
els records del passat i els records
de la imminència del plaer –tan certs!–
Mentre moria Aurora,
sortia un sol radiant.
Però Aurora no era res –penso.
Era un fantasma de la vida.
Què més es pot demanar?*

Cada matinada de cada 18 de juliol el recitaré de cor davant de la façana de Botigues de Mar –al costat de Ca Grau i el seu bell mosaic il·lustrat de les muntanyes, escolania i Moreneta– que ubicava la vella caserna dels carrabiners de Baix a mar. Amb el reble d'aquesta profundíssima reflexió metaliterària, manllevada de Carles Riba, escoltada per Pla el 1952, en l'acte clandestí de l'Institut d'Estudis Catalans de commemoració del cinquantenari de la mort de Mn.Cinto Verdager: *Sense el drenatge i els canals del poema la poesia corrompria la vida. El poema, com a forma realitzada, és la defensa de la nostra vida contra la poesia.*